

HOOFSTUK 2

VAN KOMMISSIE VERSLAG TOT AMPTELIKE BELEIDSTUK - RAS, VOLK EN NASIE EN VOLKEREVERHOUDINGE IN DIE LIG VAN DIE SKRIF

2.1 *DIE WERKSAAMHEDE VAN DIE KOMMISSIE*

Nadat die kommissie met sy werksaamhede begin het, het hulle spoedig tot die oortuiging gekom dat 'n veel omvattender studie as wat aanvanklik beplan was nodig sou wees. Hierdie breër studieveld het vereis dat 'n veel groter paneel van deskunige persone by die ondersoek betrek moes word, en daar is in oorleg met die Breë Moderatuur besluit om vier subkommissies aan te stel.¹

Die eerste subkommissie het bestaan uit dr FE O'Brien Geldenhuys (sameroeper), Proff PA Verhoef, AH van Zyl, AB du Toit, dr JL de Villiers en ds PES Smith. Hulle taak was om *Ras, en Volk in die lig van die Skrif en Gemengde Huwelike* te bestudeer.² Die tweede subkommissie het bestaan uit proff HDA du Toit (sameroeper), B J Marais, JA Heyns, FJM Potgieter, drr J Murray Janson, HW Rossouw, DJ Louw en ds C Colyn. Hulle opdrag het bestaan uit die bestudering van *die Kerk en Ekumene*, wat onder meer die wese, taak, begrensing en roeping van die kerk, die ekumene-eenheid en -waarheid, jongste tendense oor geweld, rewolusie en horisontalisme

behels het.³ Die derde subkommissie het bestaan uit proff JJ Muller (sameroeper), CJ Kriel, B Lategan, SI du Toit en Jannie Pieters, drr B Muller, JJF Durand, D Crafford, C du P le Roux, CI van Heerden, CH Badenhorst, di JJ Sieberhagen, DP Botha, AJ van Wijk, AM Scheffler, FS Malan en HJ Möller. Hulle moes *Kerk, Maatskappy en Staat* bestudeer met inbegrepe van die eise van geregtigheid en verantwoordelikheid ten opsigte van sosio-ekonomiese, staatkundige en opvoedkundige aspekte, medemenslike, kerklike, maatskaplike en staatkundige verhoudinge in Suid-Afrika; gesinslewe, trekarbeid en lone.⁴ Die laaste subkommissie het bestaan uit proff WJ van der Merwe (sameroeper), CWH Boshoff, TN Hanekom, DW de Villers, drr JM Cronje, PB van der Watt, WA Krige, NJ Smith, di DS Snyman, SH van der Spuy en IJ Haasbroek. *Kerk en Sending* was op hulle agenda, in besonder die ontstaan en voortbestaan van kerke, ouer en jonger kerke, onderlinge verhoudinge en gesamentlike aanbidding.⁵

Hierdie subkommissies is nie toegelaat om self verdere persone te koöpteer nie, maar hulle kon waar hulle dit nodig sou ag mondelinge of skriftelike informasie vra van ander persone bv. staatsinstansies en -amptenare, deskundiges en vakmanne. Hierdie deskundiges se verslae is as adviserend aan die *AD Hoc-kommissie* beskou.⁶ Die verslae van die

subkommissies is verder ook aan alle dosente van die Ned. Geref. Kerk se teologiese fakulteite en inrigtings in Suid-Afrika gestuur vir hulle kritiese kommentaar en waar nodig, verbeterde formulerings.⁷ Daarmee het die kommissie probeer om die "wydste en mees verteenwoordigende deskundige hulp en leiding wat binne die Ned. Geref. Kerk beskikbaar is in die opstel van die verslag in te span."⁸

Na vier jaar se teologiese besinning en formulering was die verslag in 1974 gereed om voor die Algemene Sinode van die Ned. Geref. Kerk te dien.

2.2 *DIE INHOUD VAN DIE VERSLAG*

Dat die verslag omvangryk was, word duidelik uit die feit dat dit uit vier afdelings bestaan het en 64 bladsye beslaan het.

Die temas van die vier afdelings was onderskeidelik:

1. Ras, Volk en Nasie en volkereverhoudinge in die lig van die Skrif
2. Die Kerk, die Koninkryk en die Ekumene
3. Die Kerk en Maatskaplike Geregtigheid
4. Kerk en Sending.¹⁰

Hierdie vier temas was alreeds 'n duidelike aanduiding van die rol wat die memorandum van die Kaapse Sinode van 1969 in hierdie verslag gespeel het.¹¹

Omdat hierdie verslag sekerlik die belangrikste finale impuls was op weg na *Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif*¹² word die inhoud in hooftrekke weergegee. Die skematiese raamwerk van die verslag dien ook as struktuur vir hierdie verkorte weergawe.

2.2.1 Ras Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif

2.2.1.1 Algemene Opmerkinge

Hierdie algemene opmerkinge word ingelei deur die belangrike stelling dat die kerk homself nie die weelde kan veroorloof om die besinning oor rasse- en volkereverhoudinge op 'n gegewe moment as afgedaan te beskou nie.¹³ Verder word beklemtoon dat die Woord as norm en uitgangspunt geneem moet word en 'n duidelike omskrywing van die begrippe ras, volk en nasie word gemaak.¹⁴

Heelwat aandag is gegee aan die formulering van 'n duidelike hermeneutiese uitgangspunt.¹⁵ Die volgende hermeneutiese beginsels is neergelê:

"Die Bybel moet verklaar word volgens erkende

gereformeerde, wetenskaplike hermeneutiese beginsels in ooreenstemming met sy eintlike bedoeling en is nie 'n wetenskaplike handboek vir empiriese sosiologie of volkekunde nie.

Die Skrif moet nie biblisisties gebruik word nie, maar tekste moet in hulle verband en in samehang met die geheel van die openbaringsgeskiedenis verklaar word.

Alhoewel die Bybel nie 'n wetenskaplike handboek is nie, bied dit tog fundamentele gegewens en beginsels wat vir alle lewensterreine normatiewe betekenis het, ook vir rasse- en volkereverhoudings.

In sy hantering van die Skrifgegewens sal die kerk hom voortdurend bewus moet bly van die sentrale tema van sy prediking, t.w. die verkondiging van die weg van heil in Christus en die koms van die Koninkryk van God en sal hy die norme moet aantoon en aanprys wat op alle lewensterreine met hierdie tema ooreenstem.

Die kerk het aan die ander kant 'n kritiese funksie

ten opsigte van staat en maatskappy wanneer die Skrifnorme wat op alle lewensterreine moet geld nie eerbiedig word nie.

In die uitoefening van hierdie funksie moet die kerk teen twee uiterstes waak: teen 'n gebrek aan die een kant aan durf, en aan die ander kant aan diskressie. Die kerk mag hom nie deur aanpassing sy vrymoedigheid laat ontnem nie, maar hy mag ook nie sonder pastorale bewoëndheid en begrip optree nie."¹⁶

Die belangrikheid van hierdie hermeneutiese beginsels lê daarin dat dit die riglyne was wat die kommissie vir homself neergelê het in sy studie-opdrag. Ironies genoeg was dit juis hierdie aspek van die verslag wat in sy finale vorm sou deurloop onder hewige kritiek.¹⁷

2.2.1.2 Skrifgegewens: Ou Testament

In hierdie deel is uitvoerig aandag gegee aan die terme 'am en goi. Die verslag lui: "Die Bybel gebruik wel 'n aantal terme soos 'am, goi ens. om menslike groeperinge aan te dui, maar hierdie gebruik is nie deurlopend konsekwent nie, en staan veral in die diens van die heilshistoriese betekenis wat die woorde in die Skrif verkry

het."¹⁸ Die konklusie waartoe die kommissie gekom het was dat "terme soos dit in die Bybel gebruik word, nie sondermeer op die rasse- en volkesituasie van ons tyd oorgedra kan word nie, ten eerste omdat die Skrif geen rasse-vraagstuk ken nie, en ten tweede omdat die terme volk en nasie primêr 'n heilshistoriese vervulling het."¹⁹

'n Verdere aspek waaraan aandag gegee is, was die eenheid van die menslike geslag en die oorsprong van etniese verskeidenheid. Die verslag beklemtoon die wesenlike eenheid van die menslike geslag, tesame met die oer-samehang en die prinsipiële gelykwaardigheid van alle volke. Etniese verskeidenheid word gebaseer op veral twee hoofstukke uit die Ou Testament, naamlik Gen. 10 en 11. "Volgens Gen. 10 is die volkereverskeidenheid die gevolg van 'n voortgaande verdeling in die genealogiese lyn terwyl Gen. 11:1 - 9 dit voorstel as die gevolg van verstrooiing. In die proses van die voortgaande differensiëring van die menslike geslag in volke en rasse is daar nie net vloek nie, maar ook seën, nie net 'n oordeel oor die sondige oormoed van die Babelbouers nie, maar ook 'n daad van genade waardeur die mensheid nie vernietig word nie, maar sodat hulle die Here sou kon soek" (Hd 17:27) en die "bedoeling van God met die

vervulling van die aarde bereik kon word."²⁰

Die Noagitiese profesie,²¹ die kulturele situasie in die nabye Ooste²² en Israel en die Nasies²³ word almal aan die orde gestel voordat ten slotte aandag gegee word aan die aksente in die Ou Testamentiese prediking. Hier word beklemtoon dat dit tot die belangrikste taak van die kerk behoort om die heil wat in Christus werklikheid geword het, die deel van alle mense en volke te laat word. Dit is die taak van die kerk om hom te beywer om die seëninge van die evangelie konkrete gestalte in die lewe en sosiale strukture van 'n volk te laat verkry, maar "aan die anderkant sal hy die moderne neiging vermy om ongekwalifiseerd alle verskeidenheid tussen volke uit te wis."²⁴ Die klem val dus duidelik op 'n volkeverskeidenheid binne die eenheid van die menslike ras, waar Skrifgegewens uit die Ou Testament ter sprake is.

2.2.1.3 Skrifgegewens: Nuwe Testament

Die kommissie beklemtoon nogmaals dat ook die Nuwe Testament nie die moderne wetenskaplike onderskeiding tussen die begrippe "volk", "nasie", "bevolking" en etnos ken nie, en geen spesifieke aandag aan die begrip ras gee

nie.²⁵ Aandag word veral gegee aan die kultuurhistoriese situasie van die Nuwe Testamentiese tydvak. Uit die getuienis wat die Nuwe Testament aangaande volkereverhoudinge op die algemene maatskaplike terrein bied, meld die verslag dat die Nuwe Testament 'n gelykwaardigheid van volke en die eenheid en solidariteit van die menslike geslag handhaaf. Die Nuwe Testament verwys egter ook sonder negatiewe diskwalifikasie na die verskeidenheid van volkere, maar verhef dit nie tot enigste en hoogste beginsel nie. Hierdie volkereverskeidenheid hou egter steeds die gevaar in van 'n sondige geskeidenheid tussen volkere en hiermee moet die kerk deeglik rekening hou.²⁶ Vir die reëling van volkereverhoudinge geld slegs een etiese norm, naamlik die gebod tot naasteliefde.²⁷ Die kommissie beklemtoon dat die kerk van Jesus Christus oor alle kulturele bepalinge, geografiese en nasionale grense heen sal strek. Hierdie eenheid word egter geïnterpreteer as 'n eenheid in Christus, 'n geloofsgemeenskap wat alle skeidinge transendeer.²⁸ 'n Verskeidenheid binne die kerk dui altyd op 'n verskeidenheid binne één kerk. Die eenheid van die kerk staan dus voorop, en tog wys die kommissie daarop dat hierdie eenheid *nooit die verskeidenheid ophef nie*. "Die natuurlike verskeidenheid van mense en volkere bly in die kerk van Christus

voortbestaan, maar word in Hom geheilig."²⁹ Hierdie verskeidenheid van die kerk mag egter nooit lei tot geestelike verwydering nie. Daarom moet die Nuwe Testamentiese gedagte van broederskap in Christus en van die koinonia ernstige aandag ontvang.

2.2.1.4 Huwelik en Gemengde Huwelik

'n Gemengde huwelik word deur die kommissie gedefinieer as *huwelike tussen persone van verskillende rasse of etniese groepe*,³⁰ en aandag word gegee aan die besluite van GES - 1968 rakende gemengde huwelike. Die kommissie stem met die besluite van GES saam dat die Bybel "hom nie vir of teen sodanige huwelike uitspreek nie,"³¹ en tog is daar ook wesenlike verskil met die besluite van GES wanneer die verslag lui: "volgens die GES van Lunteren, moet die kerk en staat hulle weerhou om sodanige huwelike te verbied, omdat hulle geen reg het om die wye keuse van 'n huweliksmaat te beperk nie."³² Die kommentaar van die kommissie hierop is dat dit 'n oorvereenvoudiging en 'n eensydige siening van die feite is. Omdat die huwelik wel sosiale, godsdienstig-kerklike en staatkundig-juridiese implikasies het, gaan so 'n huwelik nie buite die bemoeienis van maatskappy, staat en kerk om nie. Dit is inderdaad deel van die kerk se pastorale roeping

om in gegewe omstandighede, met die oog op 'n bepaalde sosiale struktuur waarbinne rasgemengde huwelike 'n "Fremdkörper" is, teen die aangaan van derglike huwelike te waarsku. Die kommissie is van mening dat die bepaalde maatskaplike struktuur en kultuurpatroon in Suid-Afrika "die aangaan van derglike huwelike uiters ongewens maak."³³ Ten slotte lui die verslag dan ook dat die verbodsbepaling ten opsigte van gemengde huwelike en ontug, binne die raamwerk van die situasie in Suid-Afrika uitgebrei behoort te word en ook op ander bevolkingsgroepe van toepassing gemaak moet word.³⁴

Dit is dus duidelik dat die kommissie hier die status quo wou verdedig. Alhoewel hierdie verdediging nie op Skrifgronde berus nie, word dit oor 'n sosiaal-maatskaplike boeg gegooi. Dat die kerk wel 'n pastorale verantwoordelikheid in hierdie opsig het, kan nie afgemaak word nie, maar tog moet die vraag gevra word of die kerk nie meer aandag moes gee aan "gemengde huwelike" waar daar van Christene en nie-Christene sprake is nie. Dit lê immers wel nader aan die kerk se terrein as "praktiese implikasies". Verder is die besluite van GES wat suiwer op *Skrifgronde* gebaseer was, deur die verslag met dieselfde praktiese implikasies genegeer.

Dit doen vreemd voor dat praktiese implikasies swaarder weeg as suiwer Skrifgegewens.

2.2.2 Die Kerk, die Koninkryk en die Ekumene

2.2.2.1 Die Kerk, die Koninkryk en die Ekumene

Die uitgangspunt van die kommissie was dat besinning oor die kerk steeds gedoen moes word vanuit die perspektief van die koninkryk van God.³⁵ Die koninkryk van God word gesien as "alreeds aanwesig", maar sal eers aan die einde van die tyd met die wederkoms van Christus "teenwoordig" wees. Omdat Christus die koninkryk van God wat deur die sonde verwoes is, kom herstel het, word die kerk opgeroep tot gehoorsaamheid aan God op alle terreine van die lewe. Hierdie gehoorsaamheid word verder gekwalifiseer deur te wys op die taak van die kerk, die organisasie van die kerk en die verhoudinge waarin die kerk staan.³⁶

'n Belangrike verhouding, naamlik die van kerk en volk word ook aangespreek. Klem word gelê op die feit dat die term volk van God nie beteken dat die kerk 'n volkskerk is nie, maar dan mag die kerk ook nie afsydig staan teenoor die volk nie "want midde in die volk vind die kerk sy bestaansruimte".³⁷ Vir sover die volk een van die deur-God-gewilde samelewingskringe is, bestem om te

dien vir die vooruitgang van die koninkryk, moet die kerk die volk as dienaar van God aanvaar. Die kerk mag dus wel die saak van die volk dien, maar die saak is ten diepste die saak wat God aan die volk stel. Die kommissie beklemtoon dat die grens tussen kerk en politiek nooit oorskry mag word nie³⁸ en dat die kerk ook teenoor die volk se Godgegewe taak van profeet, priester en koning moet nakom. Tog mag die kerk ook nie bo of los van die volk aan wie hy God's Woord verkondig bly swewe nie. Die kerk het die roeping om die waardes en diepste oortuigings in die kultuur van 'n volk deur gemeentebou en sending steeds onder die Woord van God te plaas, met dié verwagting dat die basiese Christelike oortuiging steeds meer en meer die kern daarvan sal word. "Daarom sal 'n verskeidenheid van volke ook 'n verskeidenheid van inheemse kerke tot gevolg hê"³⁹ en hoewel die kerk van Christus in ons bedeling wel 'n verskeidenheid van gestaltes, wat met die volkereverskeidenheid saamhang, vertoon, is dit nie geslote in die sin dat dit net vir lede van een volk bedoel is nie. Hiermee is die eenheid van die kerk ook aan die orde gestel.

Die eenheid van die kerk is volgens die kommissie geleë in sy herkoms, bestemmings, toerusting en bron van

waaruit die kerk lewe,⁴⁰ en kom verder na vore in belydenis, gemeenskap en diens. Hierdie eenheid is nie net 'n onsigbare eenheid nie, maar moet ook sigbaar na vore kom, aangesien die Skrif ten spyte van verskille onder mense net een kerk van Christus in die wêreld ken. Die kommissie maak 'n duidelike onderskeid tussen *verskeidenheid* en *verskeurdheid*, en definieer verskeurdheid as daar waar die eenheid van die kerk deur pluriforme kerke bedreig word en ons nie meer verskeidenheid binne een kerk het nie, maar 'n verskeidenheid van kerke.⁴¹ Die begrip ekumenisiteit word gebruik om hierdie verskeidenheid van kerke binne die eenheid aan mekaar te koppel.⁴² Ekumene mag egter nooit bo die waarheidsvraag verhoog word nie, en ekumeniese gesprek moet altyd binne die grense van die kerk self gevoer word.

Uit bogenoemde blyk dit dus duidelik hoe die teologie van Kuyper, wat reeds in die verslag van die Kaapse Sinode van 1969 duidelik na vore gekom het, ook 'n houvas en invloed op hierdie verslag uitgeoefen het.⁴³ Alhoewel die eenheid van die kerk bely word, word 'n sterk band tussen kerk en volk gehandhaaf en val die klem onwillekeurig op 'n verskeidenheid van kerke as direkte uitvloeisel van die verskeidenheid van nasies.

2.2.2.2 Horisontalisme en die Horisontale dimensie

Horisontalisme kom volgens die kommissie nie in 'n sistematies uitgewerkte vorm voor nie, maar vorm 'n algemene tendens binne die ekumeniese denke.⁴⁴ Dit word gedefinieer as 'n beklemtoning van die betekenis van God's herskeppingswerk vir die aardse lewe ten koste van die betekenis van die herskeppingswerk self. Horisontalisme laat daarom die kerk opgaan in sy verhouding tot die wêreld, met verontagsaming van die ander verhouding waarin die kerk ook staan.⁴⁵ 'n Beoordeling van hierdie teologiese denkrigting moet voorafgegaan word deur 'n erkenning dat die kerk inderdaad 'n taak op horisontale vlak het, maar die kommissie beklemtoon dat die Bybel nie die valse teenstelling van vertikaal, horisontaal ken nie. Die Bybel ken aan die vertikale verhouding van God en mens voorrang toe en grond hierin die mens se horisontale verhouding tot die wêreld. "Alleen die mens wat leef uit die nuwe lewe wat sy deel in die opstanding van Jesus Christus geword het, is in staat tot vernuwende arbeid in hierdie wêreld."⁴⁶ Hiermee word die derde deel van hierdie afdeling aan die orde gestel, naamlik die *Teologie van die Rewolusie*.

2.2.2.3 Die Teologie van Rewolusie

Die kommissie sien die ontstaan van die *Teologie van die Rewolusie* teen die agtergrond van horisontalisme as 'n verzet teen die status quo.⁴⁷ Die probleem is dat alhoewel geweld nie openlik gepropageer word nie, dit ook nie heeltemal uitgesluit word nie. Klem word gelê op die feit dat die kerk en teologie wat reformaties wil dink ook reformaties moet handel in die vernuwing van die samelewing, en al die strukture van die maatskappy waarin ons lewe. Alhoewel daar omstandighede kan voorkom waarin geweldadige verzet geregtig is,⁴⁸ is die kommissie van mening dat die *Teologie van die Rewolusie* die boodskap van die Bybel aan moderne politieke frases en slagspreuke opoffer. Juis daarom sal die volk in sy teologie voortdurend moet waak teen 'n politieke teologie na links en regs.

Opsommenderwys is die kommissie van mening dat verklaar kan word dat die kerk en die Christendom ook 'n roeping op die terrein van die samelewing het wat wel die daadwerklike transformasie van die samelewing tot gevolg sal hê: "Transformasie van die samelewing, daarop moet ons geloof in Christus uitloop - net so seker soos wat die kruis 'n horisontale balk het. Maar die horisontale

balk kan alleen standhou as die vertikale dit vashou.
Die horisontale het alleen sin as dit uit die vertikale
voortvloei."⁴⁹

2.2.3 Die Kerk en Maatskaplike Geregtigheid

2.2.3.1 Prinsipiële uitgangspunt

Die kommissie is van mening dat die Bybel die prinsipiële uitgangspunt moet bly, ook vir die bepaling van die onderlinge verhoudinge tussen mense. Naas die feit dat die mens na God's beeld geskape is, geld hier die grondbegrippe en norme van liefde, geregtigheid, waarheid en vrede, voortvloeiende uit die versoening met Christus, as herskeppende en vernuwende daad, van waaruit gelowiges geroep word om reeds in hierdie bedeling tekens van die koninkryk van God op te rig, ook op maatskaplike terrein.⁵⁰

Tot die taak van die kerk hoort juis die toerusting van lidmate vir hulle dienswerk in alle lewensverbande - ook vir hulle dienswerk in die maatskappy. Verder skenk die verslag hier aandag aan die kerk en volkereverhoudinge, en klem word gelê op die feit dat die ongelykheid in ontwikkelingspeil grootliks aan die historiese situasie toe te skryf is. Dit bring mee dat die kerk in sy

verkondiging sal moet rekening hou met die feitelike praktiese situasie, maar dan sonder dat die praktiese situasie as normatief aanvaar word, en daarom word die kerk se betrokkenheid by sosio-ekonomiese ontwikkeling duidelik uiteengesit. Die kerk self mag nooit by die nood en behoefte van mense verbygaan nie, maar moet deur middel van doelgerigte diakonaat en barmhartigheidsdiens hulp verleen waar nodig.⁵¹

2.2.3.2 Staatkundige Aspekte

In hierdie afdeling van die verslag handel die kommissie veral oor die verhouding kerk-staat. Die taak van die kerk word omskryf as verkondiger van die Woord van God op alle lewensterreine, en daarom ook aan die owerheid.⁵² Die taak van die kerk bestaan daarin dat die norme van God's Woord in die onderlinge verhoudinge van mensegroepe tot mekaar, en van die pligte van die owerheid in hierdie verband verkondig moet word, en dat die kerk moet waarsku wanneer onreg geskied. Hierdie optrede moet met durf en deskresie uitgevoer word.

Van die staat word op sy beurt verwag om openbare orde te handhaaf, maar in alles wat hy doen moet die staat volgens Skriftuurlike norme optree. Die kommissie was

verder van mening dat "'n staatkundige stelsel wat gebou is op eiesoortige ontwikkeling by verskillende bevolkingsgroepe kan in die lig van die Skrif prinsipiëel verantwoord word."⁵³ Die maatstaf wat egter altyd as norm moet geld, is die gebod van naasteliefde, wanneer die verhouding tussen hierdie afsonderlike ontwikkelende volke ter sprake kom. Christene word verder opgeroep om die beginsels van die koninkryk van God ook op politieke terrein deur te voer, op so 'n wyse dat politiek in die lig van God's Woord beoefen word. Die Christen moet steeds daarna strewende dat sy politieke denke en aksie op geregtigheid gerig sal wees.⁵⁴

2.2.3.3 Opvoeding

Die derde subtema van hierdie afdeling wil *Opvoeding* definieer as 'n voorbereiding en toerusting van die mens vir sy eintlike doel, naamlik diens aan God en aan sy koninkryk op alle lewensterreine."⁵⁵ Die aandeel van die kerk in opvoeding bestaan daarin dat die kerk in Suid-Afrika hom steeds moet beywer vir die daarstel en uitbou van onderwysfasiliteite. Die kerk het ook 'n beslissende rol te speel waar daar nog 'n agterstand ten opsigte van die ander bevolkingsgroepe in vergelyking met die Blankes bestaan, omdat die kerk hom voortdurend vir

die uitwissing van hierdie agterstand moet beywer.⁵⁶

2.2.3.4 Die Kerk en sy diakonaat

Hierdie subtema sluit baie nou by bogenoemde aan. Een van die vernaamste take van die kerk is die leniging van nood en die bekamping van onreg. Die kerk moet voortdurend dien as gewete van die volk, om armoede, lae lone, swak behuising en ander sosio-ekonomiese probleme onder die ander bevolkingsgroepe onder die aandag te bring. Die kerk moet meer doen deur sy lidmate op te voed tot matigheid en soberheid van lewenswyse en vermyding van onnodige luukse sodat beter hulpbetoon aan mindergegoedes verleen kan word. Die verslag beklemtoon dat dit dringend noodsaaklik geword het dat die diakonaat van die kerk 'n nuwe gestalte aanneem, ten einde ook as taak te aanvaar die stimulering en aktivering van die gemeente tot diensbetoon.⁵⁷

2.2.3.5 Bantoetuislande

Die kommissie meen die taak van die kerk is om "belang te stel in die *Bantoetuislande* as onderontwikkelde gebiede."⁵⁸ Hy moet voortdurend aandag gee aan die sosio-ekonomiese aspekte en bevordering van die oortuiging dat die snelle ekonomiese nywerheidsontwikke-

ling van die *Bantoetuislande* ernstig voorrang moet geniet en die kerk moet 'n gees van offervaardigheid wat hiervoor nodig is by sy lidmate opskep, sodat gelukkige tuistes vir die groots moontlike deel van die Bantoevolke gebied kan word.

2.2.3.6 Die Bantoe in Blanke gebiede

Die geweldige probleme wat die Bantoe in Blanke gebiede beleef, word hier onderskryf. Gesinsontwrigting, losse geslagtelike verkeer, aftakeling van die gesinslewe, die oorsaak van 'n hoë misdaadsyfer, die wette op instromingsbeheer, die aanpassingsproses by die Bantoe en behuising word as knelpunte geïdentifiseer. Dat dit hier oor 'n groot aantal maatskaplike probleme gaan, is duidelik. Die kommissie meen "die kerk moet sy profetiese stem laat hoor in die gevalle waar die ekonomiese sektor (nywerhede, bedryf, handel ens.) nie sy verantwoordelikheid besef t.o.v. die ekonomiese en arbeidsomstandighede van die stedelike Bantoe nie en die Bantoe as bron van goedkoop arbeid uitbuit."⁵⁹ Daarmee saam word die taak van die kerk gesien as een van hulpverlening en vorm deel van die diakonaat van die kerk.

2.2.3.7 Trekarbeid

Hierdie tema sluit baie nou by die voorafgaande aan. Die kommissie erken die ingewikkeldheid van die ekonomiese struktuur in Suid-Afrika en is van mening dat die skielike beëindiging van trekarbeid tot groot ontwrigting en ontbering kan lei.⁶⁰ Tog kan die ontwrigting wat trekarbeid in die gesinslewe van die Bantoe veroorsaak nie ontken word nie. Trekarbeid is een van die faktore wat lei tot die ontwrigting van huweliks- en gesinslewe van die betrokke Bantoes. Die trekarbeidstelsel skep verder groot probleme vir die kerk omdat daar van werklike gemeentebou weinig sprake is. Hierdie ontwrigtende uitwerking van trekarbeid op die kerklike en sosiaal-maatskaplike lewe van die Bantoe is onverenigbaar met die Skriftuurlike eise van die Christelike etiek, en moet uitgeskakel word.⁶¹ As oplossing vir die probleem moet radikale ontwikkeling en konsolidasie van die tuislande plaasvind. Ontspanningsfasiliteite, voldoende kontak met gesinne, pensioenfondse vir arbeiders en die opsporing van onverantwoordelike trekarbeiders kan alles help om die probleem te verlig.

2.2.3.8 Die Kerk en Trekarbeid

Die kerk kan hier 'n belangrike rol speel deur die

vorming van swart leiers, opvoeding ten opsigte van arbeid, 'n sinvolle gesinslewe en die uitbreiding van kerklike arbeid, en die kerk sal sy arbeid aan trekarbeiders in die stede en hulle gesinne in die tuisland moet uitbrei, om die lig van die evangelie op al die fasette van die lewe te laat val.⁶²

2.2.3.9 Die Kerk en Maatskaplike Geregtigheid ten opsigte van die Kleurlinggemeenskap in Suid-Afrika

Die kommissie beklemtoon dat die Kleurlinge in kerklike en sosiale verhoudinge tussen die bevolkingsgroepe van Suid-Afrika 'n unieke posisie ten opsigte van die Blankes beklee.⁶³ Verskeie knelpunte word aangespreek, onder andere die staatkundige posisie, proklamasie van groepsgebiede, lone, drankmisbruik en onsekerheid by die Kleurlinge oor tot watter groep hulle tuishoort. Kragtens sy wese, opdrag en invloed het die kerk sy eie groot verantwoordelikheid t.o.v. die oplossing van hierdie probleme.⁶⁴

2.2.3.10 Die Kerk en Maatskaplike Geregtigheid ten opsigte van Indiërs en ander Asiate in Suid-Afrika

In groot ooreenstemming met die posisie van die Kleurlinge word ook die posisie van die Indiërs deur die

kommissie aangespreek. Ook in hierdie geval het die kerk en staat 'n roeping om voortgesette aandag aan die knelpunte in die geval van Asiate te gee, omdat dit die taak van die kerk is om te help waar daar nood bestaan. Die kommissie is van mening dat die regering versoek moet word om 'n spesiale kommissie aan te stel sodat die eise van maatskaplike geregtigheid in alle opsigte in hulle geval verder toegepas kan word.⁶⁵

2.2.4 Kerk en Sending

2.2.4.1 Die Eenheid van die Kerk en die bestaan van afsonderlike Ned. Geref. Kerkverbande vir verskillende bevolkingsgroepe

Die kommissie is van mening dat die bestaan van afsonderlike kerkverbande in ooreenstemming is met die Skriftuurlike meervormige bestaanswyse van die kerk waardeur elkeen in sy eie taal-, kultuur- en volksverband die groot daad van God hoor en verkondig.⁶⁶ Hierdie onderskeie kerkverbande word tot wesenlike eenheid saamgesnoer kragtens die gemeenskaplike geloof in en die verbondenheid aan dieselfde Here en Sy Woord, kragtens die aanvaarding van dieselfde Gereformeerde belydenis en kerkregering en vanweë hulle historiese verbondenheid. Die eenheid wat so tot stand kom, moet bely word en sigbaar tot uitdrukking kom op plaaslike vlak en op die

vlak van meerdere kerkvergaderings, en dit behels ondermeer die kontak van lidmate uit verskillende kerkverbande op persoonlike vlak en sporadiese samekoms van gemeentelede vir besondere geleenthede sowel as beraadslaging in amptelike kerklike vergaderings.⁶⁷

2.2.4.2 Die Heiligheid van die Kerk en die Geestelike Gemeenskap tussen Moeder- en Dogterkerke

Volgens die kommissie beteken die heiligheid van die kerk dat "hy aan God toebehoort en daarom as unieke (eenmalige) instelling bestaan wat onderskei moet word van alle ander instellings in die wêreld, deurdat hy wesenlik eiesoortig en andersoortig is."⁶⁸ Hierdie heiligheid kom tot openbaring in én word gevoed deur die gemeenskap van die heiliges, 'n gemeenskap wat beleef word waar gelowiges in gemeenskap met Christus deur sy Woord en Gees bymekaar is. Gemeenskap vind plaas en word bevorder ook waar gelowiges uit verskillende kerke by geleentheid saam bid. Die kommissie beklemtoon egter dat daar as gevolg van allerlei historiese, politieke, en menslikheidsfaktore 'n gevaar bestaan dat gesonde pogings tot geestelike gemeenskap deur gesamentlike aanbidding misverstaan kan word, en die saak wat gedien moet word, sodoende daaronder ly. Dit is daarom deel van die

roeping van die kerk om sy lidmate in te lig dat gesamentlike aanbidding by geleentheid, iets heel anders is as die integrasiegedagte wat deur die pers en allerlei instansies daarin gelees word.⁶⁹

2.2.4.3 Die Katolisiteit van die Kerk en die Inheemse Eiesoortigheid van die Kerk onder die volkere

Die algemeenheid van die kerk geld ten opsigte van die wêreld, die waarheid en die gehoorsaamheid. Die kommissie stel dit duidelik dat die Christelike geloof universieël is, en dat dit die taak van die kerk is om dit te lokaliseer. Lokalisasie beteken dan dat 'n "verskeidenheid van kerke" binne die een universiële kerk ontstaan op grond van taal- en kultuurverskille. Die verslag lui: "om te evangeliseer is 'n handeling waardeur die universaliteit van die Christelike geloof geproklameer word. Om die kerk te verinheems is 'n handeling van lokalisering van evangelie binne 'n bepaalde milieu."⁷⁰

2.2.4.4 Die Apostolisiteit van die Kerk en die Sendingtaak van Moeder- en Dogterkerke

In die apostolisiteit van die kerk gaan dit ten diepste oor die feit dat die kerk van Christus bestaan as 'n

sendende kerk, waar en onder watter mensegroep hy ookal mag bestaan, juis omdat die kerk missionêr op die wêreld gewy is. Die kommissie is van mening dat hierdie sendingaksie as 'n eie of as 'n gesamentlike onderneming van Moeder- en Dogterkerke aangepak kan word, solank daar seker gemaak word dat die sendingaksie van die een nie deur die ander gestrem word nie.⁷¹

2.2.5 Slotopmerkings

Die verslag word afgesluit met die volgende woorde: "Die Nederduitse Gereformeerde Kerk is hom diep bewus van die ernstige vraagstukke wat daar ten opsigte van volkere-, rasse- en menslike verhoudinge in Suid-Afrika bestaan. Hy streef steeds na dieselfde ideale van maatskaplike geregtigheid, menslike regte en selfbeskikking van volke en mense, gegrond op God's Woord, as ander Christelike kerke. Hy is ook oortuig van die noodsaaklikheid dat die kerk sy profetiese roeping moet vervul, simpatieke begrip moet hê, Skriftuurlike leiding moet gee en voorbidding moet doen. Waar die Ned. Geref. Kerk van ander kerke verskil, is dit nie te wyte aan 'n verskil van siening ten opsigte van morele begrippe of Christelike etiek nie, maar op grond van 'n verskillende siening van die situasie in Suid-Afrika en die boodskap van God's Woord daaroor. Die verskil is nie

een van ideale en doelstellings nie, maar van die beste metodes om hulle te bereik."⁷²

2.3 DIE VERSLAG IN OËNSKOU

Wanneer die verslag in sy hooftrekke onder oë geneem word, is dit duidelik dat die verslae van die Kaapse Sinodes van 1965 en 1969 'n groot invloed uitgeoefen het, terwyl dieselfde temas wat by *Cottesloe* ter tafel was by herhaling ook hier voorkom. Rasse en volke, gemenge huwelike, kerk-eenheid, maatskaplike probleme bv. trekarbeid, grondbesit, sedeloosheid, opvoeding e.a. en die posisie van Kleurlinge is verskillende aspekte wat soos 'n goue draad deur al die verskillende verslae heen lei.

In hierdie verslag het die kommissie hulle standpunt duidelik kom maak. Die volgende sake rakende hierdie temas is opvallend:

Die Hermeneutiese riglyne wat neergelê word, word nie konsekwent toegepas nie. Alhoewel die verslag erken dat die Bybel nie die modêrne onderskeid tussen ras, volk en nasie ken nie, word die Skrif juis gebruik om die volkereverskeidenheid te verifieer.

- * Alhoewel daar van slegs een menslike geslag sprake is, word beklemtoon dat daar 'n groot *verskeidenheid van volke* binne hierdie een mensheid is - hierdie verskeidenheid word beskou as deel van die seën van God op die mensheid.

- * In aansluiting by bogenoemde is die Kuyperiaanse invloed duidelik aanwesig in die algemene siening oor eenheid en verskeidenheid. Die gebruik van die terme eenheid en verskeidenheid en laasgenoemde wat onderskei word van verskeurdheid, beklemtoon die feit. Die eenheid van die menslike geslag, maar 'n verskeidenheid van volkere en eenheid van die kerk met 'n verskeidenheid van kerke wys duidelik daarop. Skematies kan ons dit as volg voorstel:

Eenheid	Menslike Geslag
Een Menslike Geslag	Verskeidenheid van Volke
Een Kerk van Christus	Verskeidenheid van Kerke

- * Trekarbeid word as wortel van die maatskaplike probleme geïdentifiseer, en tog is dit ironies dat die verslag die konsolidasie van tuislande aanmoedig sodat Nie-blankes hulle daar kan gaan vestig. Met reg kan gevra word hoe dit die probleem van trekarbeid sou oplos. Omdat arbeiders wat hulle dan in die tuislande sou vestig nog steeds

as trekarbeiders in Blanke gebiede sou moes gaan werk.

- * Sporadiese gesamentlike aanbidding word teenoor 'n "integrasië gedagte" gestel. Alhoewel kontak dus nie uitgesluit word nie, word dit duidelik vanuit 'n bepaalde hoek belig deur dit met integrasië te kontrasteer.

- * Dit wil voorkom of die praktiese situasie en praktiese implikasies duidelik in bepaalde gevalle swaarder geweeg het as Skrifgegewens. Dit word veral duidelik in die uitspraak oor gemengde huwelike.

Dit is juis hierdie aspekte van die verslag wat op die sinode opnuut aandag sou kry, en wat die uiteindelijke publikasie in kruisvuur sou laat beland.

2.4 DIE VERSLAG TER TAFEL

2.4.1 Die Sinode besluite

Die verslag van die *Ad Hoc-studiekommissie* oor Rasse- en Ekumeniese vraagstukke het op 21 Oktober 1974 voor die Algemene Sinode van die Ned. Geref. Kerk gedien en die bespreking daarvan het geduur tot en met die aandsitting van 22 Oktober.⁷³

Die verslag self het uit 'n aantal "vetgedrukte stelling" bestaan met die motiverings en verduidelikings in fyn druk. Op aanbeveling van die Breë Moderatuur is die vetgedrukte dele van die verslag as aanbevelings of voorstelle deur die Sinode behandel, terwyl van die res slegs kennis geneem is. Indien enige kritiek of wenke rakende hierdie motiverings voor 9 November 1974 deur enige van die vergaderings ingelewer sou word, sou die Breë Moderatuur na bevind van sake handel en kon die kommissie weer saamgeroep word.⁷⁴

Dat die bespreking van hierdie verslag met groot afwagting en spanning gepaard gegaan het, is duidelik af te lei uit die gebeure kort voor die behandeling van die verslag. Die moderator het 'n beroep op die pers en almal wat aan die debat sou deelneem, gedoen om met groot verantwoordelikheid op te tree.⁷⁵ 'n Verdere aanduiding van die gevoel by sommige in die sinodesaal blyk uit die voorstel van JT Jordaan en HO Bekker wat behels het dat:

i) Verteenwoordigers van die pers versoek word om alle berigte wat hulle skrywe voor publikasie aan die sinode se Perskommissie voor te lê ten einde seker te maak dat geen berig die kerk in verleentheid bring nie,

ii) die sinode se eie Perskommissie opdrag gegee word om aan die einde van die bespreking en standpuntstelling deur die sinode so spoedig moontlik 'n volledige berig in die kerklike tydskrifte beskikbaar te stel.⁷⁶ Alhoewel hierdie voorstel verwerp is, was dit 'n goeie aanduiding van wat sou volg. Daar was duidelik 'n groot groep afgevaardigdes wat bekommerd was dat die kerk weer in 'n politieke toutrekkery betrokke sou raak,⁷⁷ en aan die openbare media uitgelewer sou word.

Die verslag is op aanbeveling van die kommissie punt vir punt bespreek. In *Afdeling Een* is dit opvallend dat die verslag so geammendeer is dat die klem nog sterker op etniese verskeidenheid geval het. Dit word duidelik uit die volgende ammentamente wat almal aanvaar is:

- a) Rakende die oorsprong van etniese verskeidenheid is 'n voorstel van SJ Eloff en E Ellis wat soos volg lui: "die Heilige Skrif leer en handhaaf ook die etniese verskeidenheid van die menslike geslag"⁷⁸ aanvaar.
- b) Waar die verslag oor Israel en die nasies handel⁷⁹ is die inhoud as volg verander: "Die eis van God vir die bestaan van Israel in sy verhouding tot ander volke,

mag nie reglynig op die volkere situasie van ons tyd toegepas word nie" na "mag nie reglynig *maar tog wel analogies.*"⁸⁰

- c) Waar die verslag handel oor die getuies van die Nuwe Testament aangaande volkereverhoudinge op algemene maatskaplike terrein is die bewoording verander om te lui: "Die Nuwe Testament aanvaar en handhaaf die feit van die verskeidenheid van volkere."⁸¹

In teenstelling met hierdie klem op *verskeidenheid* is voorstelle wat meer klem op *eenheid* wou lê, verwerp. Dit blyk duidelik uit 'n ammendament van IH Eybers en B Cross waar dit gaan oor die getuienis van die Nuwe Testament aangaande volkereverhouding binne die kerk van Christus: "Die Nuwe Testament ken geen veelheid van kerke nie. Wanneer daar in die Nuwe Testament van 'n verskeidenheid in die kerk sprake is, gaan dit altyd om die verskeidenheid binne die één kerk. Die eenheid van die kerk staan dus voorop."⁸² Hierdie ammendament is verwerp en die voorstel van die kommissie wat lui: "Hoewel die N.T. geen veelheid van kerke ken nie, kan daar sekere oortuiginge wees vir 'n groepering in verskillende kerke"⁸³ is aanvaar.

Die deel van die verslag wat handel oor die prinsipiële uitgangspunt oor gemengde huwelike is aanvaar. Toe die praktiese oorwegings egter aan die orde gestel is, is soveel ammentamente ingedien dat die onderskeie voorstellers en sekondante na die voorsitter en skriba van die kommissie verwys is.⁸⁴ Na onderlinge beraadslaging is die volgende voorstel aanvaar:

"In die beoordeling van rasgemengde huwelike moet met die volgende oorwegings rekening gehou word:

1. Sodanige huwelike is fisies moontlik
2. Faktore wat die gelukkige bestaan en volle ont-plooiing van 'n Christelike huwelik strem, sowel as faktore wat eventueel die Godgegewe verskeidenheid en identiteit vernietig, maak so 'n huwelik *ongewens en ongeoorloof*. Sodanige faktore word gevind waar daar groot verkille by die egliede is t.o.v. sake soos godsdiens, maatskaplike struktuur, kultuurpatroon, biologiese afstammeling ens.
3. Sodanige huwelike bly ongewens solank die belemmerende faktore bestaan."⁸⁵

Dat hier geen eenstemmigheid oor hierdie voorstel was nie blyk uit die feit dat proff JA van Wyk en IH Eybers en ds WA Landman laat aanteken het dat hulle in die minderheid gestem het.

In *Afdeling Twee* van die verslag is die tendens wat reeds in *Afdeling Een* duidelik na vore gekom het, voortgesit. So is 'n voorstel van die kommissie: "Verskeurdheid van die kerk tree daar in waar die eenheid van die kerk deur pluriforme kerke bedreig word en ons nie meer 'n verskeidenheid binne die een kerk het nie, maar 'n verskeidenheid van kerke"⁸⁶ op voorstel van P Rossouw en DD Roslee geammendeer met: "Verskeurdheid van die Kerk tree dáár in waar die eenheid van die Kerk deur sondige verdeeldheid bedreig word terwyl *pluriformiteit as skriftuurlike ontwikkeling reg van bestaan het.*"⁸⁷ Die sinode het hierdie ammendament op aanbeveling van die kommissie as voorstel aanvaar.

In *Afdeling Drie* van die verslag was dit veral die dele wat handel oor die kerk en die feitelike paktiese situasie wat heelwat reaksie uitgelok het. Die klem op volkereverskeidenheid is ook hier duidelik voorgesit. Die volgende voorstel van MJP Olivier en WC Oosthuyzen is dan ook deur die sinode aanvaar: "Te midde van die verskillende volke wat saam in dieselfde land woon, moet rekening gehou word met die eenheid sowel as verskeidenheid van die menslike geslag. Kragtens die eenheid is daar die gemeenskaplike kultuur en gemeengoedere wat brûe tussen volke is.

Kragtens die verskeidenheid is daar eie kultuurgoed wat eie is aan elke volk. Alhoewel verskillende prosesse werksaam is wat hierdie gemeengoedere vermeerder en volke nader aan mekaar bring, moet die kerk sy roeping nie so verwul dat die eie goedere vernietig word nie, maar so dat leiers van die onderskeie volkere en die volkere self nie net hulle eie sal bewaar en uitbou nie, maar ook in hulle onderlinge verhoudinge geregtigheid sal laat geskied volgens die gebod van naasteliefde."⁸⁸ Wanneer hierdie voorstel met die oorspronklike in die verslag vergelyk word, val die klem duidelik weer hier op *verskeidenheid, eie goedere en onderskeie volkere.*⁸⁹

Dat die sinode tog 'n balans wou handhaaf en die goue middeweg van dié dag wou bewandel blyk uit die verwerping van die voorstel van DJ Conradie en GC Kraft waarin hulle bepaalde tye en grense van woonplek van verskillende volke as normatief uit die Skrif wou aflei op grond van Deut 32 en Hd 17:26.⁹⁰ Verdere voorstelle wat 'n beleid van afsonderlike ontwikkeling soos deur die regering van die dag voorgestaan direk Skriftuurlik te begrond is ook verwerp.⁹¹

In *Afdeling Vier* was dit veral die verhoudinge en kontak

tussen Moeder- en Dogterkerke wat heelwat reaksie ontlok het. Dat die sinode amptelike kontak op plaaslike vlak nie deel van sy amptelike beleidstuk wou maak nie, word duidelik uit die voorstel van DA Kruger en GJ Viljoen wat verwerp is: "Die sigbare eenheid van die Ned. Geref. Kerkebande behoort op plaaslike vlak sowel as op die vlak van meerdere kerklike vergaderings tot uitdrukking te kom dmv kommunikasie met PSK's; SPSK's; RSK's en Ekumeniese kommissies."⁹² Hierdie standpunt word bevestig deur die verandering van die voorstel van die kommissie deur 'n voorstel dat kontak deur "Breë vergaderings" vervang word met "federale vergadering".⁹³ Kontak moes dus duidelik hoofsaaklik in die Federale Raad plaasvind. Deur hierdie besluite is die klem weer eens op die afsonderlike kerke vir eie volke met eie belange geplaas.

Dat die sinode duidelik 'n middeweg ingeslaan het en nie in uiterstes wou verval nie word ook duidelik waar die *Heiligheid van die kerk* aan die orde kom.⁹⁴ 'n Ammendament van PH Coetzee en FAH van Staden wat soos volg lui, is deur die sinode verwerp: "Hierdie gemeenskap word nie alleen belewe deur gelowiges wat sigbaar teenwoordig is nie, maar ook met die groot skare van gelowiges van die onsigbare kerk en aangesien die verskillende bevolkingsgroepe in

verskillende kerke elkeen in sy eie taal-, kultuur-, of volksverband sy bestaan gevind het, besluit die Sinode dat daar geen noodsaaklikheid vir uiterlike saamaanbidding met gelowiges van ander rasse- en taalgroepe bestaan nie ..."⁹⁵ terwyl 'n voorstel van BJ Marais en JA van Wyk ook verwerp is: "Hierdie Algemene Sinode van die Ned. Geref. Kerk besluit om dit by al ons kerkrade aan te beveel om vir doeleindes van kerkbesoek sy deur oop te stel vir alle aanbidders afgesien van ras of kleur."⁹⁶ Hieruit is dit duidelik dat die voorstel van die kommissie wat aanvaar is min of meer 'n kompromie tussen bogenoemde voorstelle behels waarin voorsiening gemaak is vir "saam aanbidding" deur verskillende kerke by bepaalde geleenthede, maar terselftertyd ook gesê is dat geestelike gemeenskap daar beleef word waar gelowiges in gemeenskap met Christus deur sy Woord en Gees bymekaar is.⁹⁷

Dat daar by die sinode 'n vrees vaardig was dat die verskillende aspekte van die verslag uit verband geruk kon word, blyk duidelik uit die voorstel van AP van der Colf en EJ Smith wat deur die sinode aanvaar is: "Die Sinode besluit om te waarsku teen die moontlikheid dat 'n verwronge beeld van die standpunt van die Ned. Geref. Kerk geskep kan word oor die sake waaroor verslag A18 handel, indien besluite

los van die logiese samehang van die verslag as geheel gelees word en ook indien besluite sonder motivering en beredeninge gelees word."⁹⁸ Die sinode het verder besluit om dié besluite soos goedgekeur deur die sinode, tot kennis van lidmate te bring en dit is aan die Breë Moderatuur opgedra om in oorleg met NG-Kerkuitgewers die materiaal van die verslag, nadat hulle gefinaliseer is, in 'n reeks bondige pamflette te verwerk om as basismateriaal om besprekingsgroepe te dien.⁹⁹ Verder is aan die Breë Moderatuur opdrag gegee om die verslag tydens die reses met verteenwoordigers van die ander Ned. Geref. Kerke te bespeek.¹⁰⁰

2.4.2 Die Sinode besluite in Oënskou

Wanneer die besluite van die sinode, en met name die dele van die verslag wat deur die sinode verander is, onder oë geneem word is daar verskeie sake wat duidelik uitstaan.

* Eerstens was daar duidelik twee strome op die sinode teenwoordig. Enersyds was daar die groepering wat meer konserwatief was wat en al die klem laat val het op die verskeidenheid, pluriformiteit, en afsonderlike ontwikkeling. Dat hulle by vërre in die meerderheid was, blyk duidelik uit die besluite van die sinode. Andersyds was daar egter ook 'n meer liberale groep teenwoordig wat die klem laat val het op sigbare kerkeenheid en

gesamentlike aanbidding. Alhoewel hulle in die minderheid was, kan die afleiding tog gemaak word dat hulle 'n groot mate van balans in die besluite van die sinode bewerkstellig het en gekeer het dat die besluite totaal in een rigting gestuur is.

- * Tweedens vloei uit bogenoemde voort dat die sinode inderdaad die status quo van die politieke bestel in Suid-Afrika gesekondeer het. Die regeringsbeleid van afsonderlike ontwikkeling is wel nie Skriftuurlik gefundeer nie, maar tog deur die sinode, as gevolg van die volkere verskeidenheid wat wel Skriftuurlik gefundeer is as die enigste praktiese oplossing vir die situasie in Suid-Afrika erken.
- * Dertens is die kerk se standpunt oor rasgemengde huwelike onomwonde gestel. Alhoewel die Skrif dit nie verbied nie, is dit weer eens die praktiese situasie en met name die beskerming van eie volk en eie kultuur wat die kerk noodsaak om sodanige huwelike as ongewens te verklaar.
- * Vierdens is amptelike ekumeniese kontak tussen die verskillende Ned. Geref. Kerke beperk tot die Federale

Raad. Deur hierdie besluit is die klem nogmaals op pluriformiteit en verskeidenheid geplaas, en het die sinode die standpunt van die Kaapse Sinode van 1969 geëndosseer.

- * Samevattend het die sinode dus die standpunt van die Ned. Geref. Kerk, wat implisiet in die verslag van die kommissie teenwoordig was, nog meer eksplisiet kom stel. Verskeidenheid is beklemtoon en eenheid tot 'n groot mate genegeer.

2.5 DIE PUBLIKASIE VAN DIE VERSLAG

Die verslag van die *Ad Hoc-studiekommissie* oor Rasse- en Ekumeniese vraagstukke soos deur die Algemene Sinode van 1974 goedgekeur, is in Maart 1975 gepubliseer onder die titel: *Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif*.¹⁰¹ Hierdie publikasie was die verwerkte verslag wat op die sinode ter tafel was, en is deur die Breë Moderatuur vir publikasie voorberei.

Die publikasie self het uit ses hoofstukke bestaan en 102 bladsye beslaan, en is saamgestel uit 66 stellings wat in vetgedrukte letters aangedui is. Hierdie stellings, dié wat deur die Algemene Sinode goedgekeur is, is verder in ses

hoofstukke verdeel naamlik:

1. Algemene Opmerkinge
2. Die Kerk, die Koninkryk en die Ekumene
3. Die Kerk en Maatskaplike geregtigheid
4. Die Kerk en Sending
5. Huwelik en Gemengde Huwelike.
6. Slot

'n Verdere belangwekkende stap was die feit dat die Ekumeniese kantoor van die Ned. Geref. Kerk "die boekie" in Nederlands, Engels, Duits en Frans laat vertaal het. Dit was 'n deurdagte poging om ook binne ekumeniese kringe die beleid van die kerk bekend te maak. Hiermee wou die Ned. Geref. Kerk na die wêreld gaan om gesprek aan die gang te sit soos dr FE O'Brien Geldenhuys skryf: "Met Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van die Skrif onder my arm het ek na Europa gegaan en dit oorhandig aan die topbestuursliggame van die Protestantse Kerke in Engeland, Nederland, Duitsland en Switserland. Die versoek aan almal was: Hier is die N.G. Kerk se siening oor die Suid-Afrikaanse situasie. Maak 'n studie daarvan en laat ons dan verder daaroor praat."¹⁰²

Met reg kan hierdie publikasie die Ned. Geref. Kerk se eerste amptelike antwoord op *Cottesloe* genoem word. Vrae wat daar

gevra is, wou hy nou beantwoord. Dit was 'n ope uitnodiging tot dialoog - dialoog wat vir die volgende vyf jaar sou duur. Te midde van hierdie dialoog sou die reaksie op *Ras, Volk en Nasie* die Ned. Geref. Kerk opnuut weer in die brandpunt van kritiek plaas.

2.6 SAMEVATTING

Kort nadat die kommissie met sy werksaamhede begin het, het die omvangrykheid van die opdrag hulle genoop om 'n groter paneel van deskundige persone te benoem. Die Breë Moderatuur het besluit om vier subkommissies aan te stel om die verskillende temas te bestudeer. Die temas was:

1. Ras en Volk in die lig van die Skrif en Gemeengde Huwelike
2. Die Kerk en Ekumene
3. Kerk, Maatskappy en Staat
4. Kerk en Sending.

Advies kon ook waar nodig van ander instansies ingewin word.

Na vier jaar van besinning en formulering is die finale verslag in Oktober 1974 voor die Algemene Sinode van die Ned. Geref. Kerk ter tafel gelê. Dit het met groot spanning en afwagting gepaard gegaan en is na 'n bespreking wat twee dae geduur het, op enkele wysigings na goedgekeur. Die wysigings

wat wel aangebring is, het die standpunt van die kerk nog meer eksplisiet gestel en die klem het duidelik op verskeidenheid en pluriformiteit geval. Dit is duidelik dat die kerk die politieke beleid van afsonderlike ontwikkeling wou sekondeer. Die sinode het aan die Breë Moderatuur opdrag gegee om die finale verslag persgereed te maak en te publiseer.

In Maart 1975 is die verslag onder die titel *Ras, Volk en Nasie en Volkeverhoudinge in die lig van die Skrif* gepubliseer. Die publikasie is ook onder andere in Engels, Duits, Frans en Nederlands vertaal as 'n daadwerklike poging van die Ned. Geref. Kerk om sy beleid ook duidelik in buitelandse ekumene-kringte te stel.

Hierdie publikasie was die Ned. Geref. Kerk se amptelike antwoord op probleme wat reeds in 1960 by *Cottesloe* geïdentifiseer is, en hiermee wou die kerk in gesprek tree met buitelandse sowel as binnelandse kerke. Die reaksie op *Ras, Volk en Nasie* sou die Ned. Geref. Kerk egter opnuut in die brandpunt van kritiek plaas.

2.7 VOETNOTAS

1. Handelinge van die Algemene Sinode van die Ned. Geref. Kerk, 1974, p 216
2. Handelinge, aw, p 217
3. Handelinge, aw, p 217
4. Handelinge, aw, p 217
5. Handelinge, aw, p 217
6. Handelinge, aw, p 217
7. Handelinge, aw, p 217
8. Handelinge, aw, p 217
9. Handelinge, aw, p 218
10. Handelinge, aw, p 218 - 279
11. Vgl 1.5.2 in hoofstuk 1
12. Beleidstuk wat op sinode 1974 goedgekeur is
13. Handelinge, aw, p 218
14. Handelinge, aw, p 218
15. Handelinge, aw, p 220
16. Handelinge, aw, p 221 - 222
17. Vgl 2.6 en hoofstuk 3 van hierdie studie
18. Handelinge, aw, p 222
19. Handelinge, aw, p 224
20. Handelinge, aw, p 225
21. Handelinge, aw, p 228
22. Handelinge, aw, p 229

23. Handelinge, aw, p 231
24. Handelinge, aw, p 236
25. Handelinge, aw, p 239
26. Handelinge, aw, p 242
27. Handelinge, aw, p 243
28. Handelinge, aw, p 245
29. Handelinge, aw, p 245
30. Handelinge, aw, p 246
31. Handelinge, aw, p 247
32. Handelinge, aw, p 247
33. Handelinge, aw, p 248
34. Handelinge, aw, p 249
35. Handelinge, aw, p 249
36. Handelinge, aw, p 250
37. Handelinge, aw, p 251
38. Handelinge, aw, p 252
39. Handelinge, aw, p 252
40. Handelinge, aw, p 253
41. Handelinge, aw, p 254
42. Handelinge, aw, p 254
43. Vgl hoofstuk 1 p 44
44. Handelinge, aw, p 255
45. Handelinge, aw, p 256
46. Handelinge, aw, p 257

47. Handelinge, aw, p 258
48. Handelinge, aw, p 260
49. Handelinge, aw, p 261
50. Handelinge, aw, p 262
51. Handelinge, aw, p 264
52. Handelinge, aw, p 264
53. Handelinge, aw, p 265
54. Handelinge, aw, p 265
55. Handelinge, aw, p 265
56. Handelinge, aw, p 266
57. Handelinge, aw, p 266
58. Handelinge, aw, p 266
59. Handelinge, aw, p 269
60. Handelinge, aw, p 270
61. Handelinge, aw, p 271
62. Handelinge, aw, p 271
63. Handelinge, aw, p 272
64. Handelinge, aw, p 272
65. Handelinge, aw, p 273
66. Handelinge, aw, p 273
67. Handelinge, aw, p 274
68. Handelinge, aw, p 274
69. Handelinge, aw, p 275
70. Handelinge, aw, p 276

71. Handelinge, aw, p 278
72. Handelinge, aw, p 279
73. Handelinge, aw, p 608 - 629
74. Handelinge, aw, p 608
75. Handelinge, aw, p 608
76. Handelinge, aw, p 609
77. Die vrees vir 'n tweede Cottesloe was duidelik nog voor
oë, en staan in die teken van die verlamme uitwerking
van Cottesloe - vgl Hoofstuk 1
78. Handelinge, aw, p 610
79. Handelinge, aw, p 231
80. Handelinge, aw, p 611
81. Handelinge, aw, p 611
82. Handelinge, aw, p 612
83. Handelinge, aw, p 245
84. Handelinge, aw, p 612
85. Handelinge, aw, p 616
86. Handelinge, aw, p 254
87. Handelinge, aw, p 614
88. Handelinge, aw, p 618
89. Handelinge, aw, p 262
90. Handelinge, aw, p 621
91. Handelinge, aw, p 621
92. Handelinge, aw, p 624

93. Handelinge, aw, p 624
94. Handelinge, aw, p 274
95. Handelinge, aw, p 625
96. Handelinge, aw, p 625
97. Handelinge, aw, p 275
98. Handelinge, aw, p 628
99. Handelinge, aw, p 628
100. Handelinge, aw, p 628
101. Ras, Volk en Nasie en Volkereverhoudinge in die lig van
die Skrif
102. FE O'Brien Geldenhuys, In die Stroomversnellings, p 81